

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут Філології
Кафедра мов і літератур Близького та Середнього Сходу

«Арабські запозичення в українській мові»

Кваліфікаційна робота
Освітнього рівня “бакалавр”
студента 4 курсу освітньої програми
“Арабська мова і література та
переклад, французська мова”
спеціальності 035”Філологія(035.060
“Східні мови та літератури (переклад
включно), перша-арабська
Володіна Арсенія Андрійовича

Науковий керівник:
доктор філол.н. Хамрай О.О.

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри мов і літератур
Близького та Середнього Сходу
Протокол № _ від _____.2023
Завідувач кафедри _____ О. Мазепова

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АРАБСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ...	6
1.1 Поняття та загальна історіографія арабських запозичень.....	6
1.2 Термінологія Ісламу в українській мові.....	8
1.3 Лексичні та граматичні особливості арабських запозичень.....	12
1.3.1 Процес адапції арабізмів.....	15
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	20
РОЗДІЛ 2. ВЕКТОРИ ВПЛИВУ АРАБСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	21
2.1 Вплив арабських запозичень на розвиток української мови.....	21
2.2 Етимологія та функції арабських запозичень.....	22
2.3 Шляхи арабських запозичень в українській мові.....	23
2.4 Семантика та вживання арабських запозичень в українській мові.....	27
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	29
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ АРАБСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ.....	30
3.1 Дослідження використання арабських запозичень у ЗМІ.....	30
3.2 Використання арабських гастрономічних запозичень в українській мові.....	32
ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ.....	36
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

Вступ

Культурно-історичний вплив арабської мови простежується в багатьох мовах Західної Європи, про що свідчать запозичення арабських термінів і коренів, які увійшли майже у всі європейські мови і використовуються аж до сьогоднішнього дня. Цьому сприяли поширення ісламу, а також високий культурний статус літературної арабської мови, що має розвинену систему термінології для багатьох сфер суспільного, наукового і культурного життя, які до приходу арабів в Європу не отримували належного розвитку.

Українська мова є однією з найбагатших та найцікавіших європейських мов, яка пройшла складний шлях формування та розвитку протягом багатьох століть. Її багатство походить не лише з власних коренів та історичних шарів, але й через взаємодію з іншими культурами та мовами.

Одним з цікавих аспектів української мови є вплив арабських запозичень. Запозичення з арабської мови в українській мові є свідченням контактів та культурного обміну між арабським та українським народами протягом віків. Цей вплив відображається у лексичному, фразеологічному та фонетичному рівнях української мови.

Актуальність дослідження є досить важливою з кількох причин.

По-перше, зв'язки між Україною та арабським світом постійно зростають, що призводить до збільшення числа контактів між мовами. Це означає, що арабські запозичення в українській мові стають все більш вживаними, що варто вивчати та досліджувати.

По-друге, вивчення арабських запозичень може сприяти поглибленню розуміння української мови та її історії, а також допомогти в розвитку лексикології української мови.

По-третє, дослідження теми може бути корисним для мовознавців, перекладачів та інших фахівців, які працюють з українською та арабською

мовами. Знання арабських запозичень може сприяти кращому розумінню та використанню мови у професійній діяльності.

Метою є з'ясування того, які саме слова або словосполучення були запозичені з арабської мови та яке значення вони мають в українській мові.

Завданнями дослідження є:

1. Класифікувати арабські запозичення за різними лексико-семантичними групами.
2. Дослідити історичні шляхи, через які слова та фрази увійшли в українську мову.
3. Проаналізувати вживання арабських запозичень в різних контекстах. Вживання запозичень у різних стилістичних, соціокультурних та жанрових контекстах. Включаючи аналіз гастромізмів, та медіа тощо.
4. Дослідити сучасний статус та використання арабських запозичень в українській мові. Проаналізувати, наскільки активно використовуються ці слова та вирази у сучасній українській мові, як вони функціонують у різних сферах комунікації та чи є вони стійкими елементами мови.

Об'єктом дослідження є масив арабських запозичень в українській мові.

Предметом дослідження є специфіка арабських запозичень в українській мові та їх періодизація.

Для вирішення поставлених завдань були використані наступні **методи** дослідження:

- Лексикографічний метод. Цей метод полягає в тому, щоб зібрати всі слова в українській мові, які мають арабське походження.
- Синтаксичний метод. Цей метод полягає в аналізі синтаксичних структур, які містять слова з арабським походженням. Ми

розглянули різні речення та фрази, в яких використовуються слова з арабським коренем, та проаналізувати їхню синтаксичну структуру.

- Історичний метод. Цей метод полягає в дослідженні історії та походження арабських слів в українській мові. Ми розглянули історичні джерела, де згадуються використані арабські терміни, та проаналізували історію контактів української та арабської культур.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

Наукова новизна роботи полягає у дослідженні та систематизації арабських запозичень в українській мові з урахуванням сучасних лінгвістичних підходів та методів. Ця робота внесе свій внесок у лінгвістичні дослідження і розширить наше розуміння впливу арабської мови на українську лексику та культуру.

Практичне значення результатів дослідження є детальний огляд арабських запозичень в українській мові, їхніх лексичних особливостей та вживання. Це буде корисним для лінгвістів, дослідників і студентів, які цікавляться лексикологією, семантикою та контактною лінгвістикою

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АРАБСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

1.1 . Поняття та загальна історіографія арабських запозичень

Арабізм — різновид запозичення: слово, запозичене з арабської мови або утворене за її зразком. Арабські запозичення в історії української мови мають давню і цікаву історію. Запозичення з арабської мови в українську мову почалися в середньовіччі через контакти між арабським світом та Київською Руссю.[14, с.1]

Основний напрямок проникнення арабо-мусульманської синкретичної культури в Європу почався в 711 році з Піренейського півострова.

За словами Піпенко.А.А. ми можемо періодизувати проникнення арабізмів в українську мову на такі періоди:

Запозичення давні: У цей період відбувалися торговельні та культурні контакти між слов'янськими та арабськими купцями. Саме тоді вперше з'являються арабські слова, які пов'язані з торгівлею, грошима, мірками та іншими сферами життя. [12, с.3]

На стику I і II тисячоліть Європа була населена напівдикими різномовними племенами, в той час як арабські країни переживали блискучий багатосторонній культурний розквіт. [20, с.43]

Середньовічні: Коли українські землі мали контакти з арабським світом через торгівлю та культурний обмін. Саме тоді українська мова збагатилася арабськими словами, пов'язаними з релігією, адміністрацією та побутом.[12,с.3]

Відродження: В цей період, у другій половині 19 століття, арабські запозичення активно використовувалися українськими письменниками як засіб побудови національної літературної мови. Вони використовували арабські слова та вирази, щоб підкреслити національний характер своїх творів.[12, с.3]

З початком періоду Відродження по всій Європі зросло зацікавлення науковими досягненнями Сходу. Університети, включаючи Оксфордський, почали впроваджувати викладання арабської мови та проводити дослідження та переклади наукових праць, написаних арабською мовою. Слід зазначити, що, подібно до того, як латинська мова слугувала мовою науковців у середньовічній Європі, арабська мова була мовою науки для стародавнього Сходу. Деякі арабські слова були запозичені середньовічною латиною і потім увійшли в українську мову. [20, с.43]

Сучасні: В сучасній українській мові арабські запозичення продовжують бути використовуваними, особливо в контексті глобалізації, культурного обміну та міжнародних відносин. Арабські слова та вирази можуть зустрічатися в різних сферах, включаючи політику, економіку, науку, культуру та повсякденне життя.[12, с.4]

Арабські запозичення того часу в основному стосувалися наукових, філософських та релігійних термінів. Запозичення відбувалися в галузях математики, астрономії, медицини, філософії та інших наукових дисциплін. Багато з цих слів використовуються і в сучасній українській мові.

Також варто додати, що виділяють три етапи запозичень: перший називають використанням, або проникненням (слово з'являється епізодично, зберігає іншомовне написання і ще належить до мови-джерела). На другому етапі запозичене слово використовують багато членів мовного колективу. Його залучають до лексико-семантичної системи, використовують дедалі частіше. На третьому етапі запозичене слово вже не сприймається як чужорідне і повністю підпорядковується законам української мови. [12, с.5]

Варіюючи від однієї мови до іншої, одні запозичені слова залишаються подібними за формою та звучанням (ар. فتوى, укр. фетва), інші змінюються за структурою: іншими стають їх закінчення (ар. الصفيراء, укр. софора), виявляються лакуни і т.д.

Довге життя багатьох арабізмів у лексичному складі української мови свідчить про їх адаптацію та глибоке входження в мову-рецептор. [21, с.270]

Концепт «запозичення» тісно пов'язаний із переміщенням мовних одиниць з однієї мови в іншу, під час якого будь-який елемент, що переходить із вихідної мови в мову-рецептор, зазнає морфологічної та фонетичної адаптації. Результатом запозичення є елемент, що пройшов фази адаптації і став надалі невід'ємною частиною словникового складу мови-рецептора, тому він більше не сприймається як іншомовна структура чи поняття. [12, с.3]

Загалом в українській мові існує кілька сотень слів, взятих із арабської. Вони діляться на кілька тематичних груп: рослинний та тваринний світ, географічні об'єкти, найменування одягу та матеріалів, релігії, військові терміни тощо. Зазвичай арабські слова потрапляли в українську мову через мови-посередники латинську, турецьку, перську, західноєвропейську. [4, с.210]

1.2 Термінологія Ісламу в українській мові

Іхрам (إحرام) - це особливий стан, в якому паломник, який здійснює велике (хадж) і мале (умра) паломництво, увіходить. Це ритуальний акт, коли паломники вступають на територію меккської мечеті. Олександр Лисенецький використовує слово "паломництво" замість слова "іхрам". [33, с.14]

Мугаджири (مهاجر) - це мусульмани, які переселилися з Мекки в Медину разом з пророком Мухаммадом. [33, с.14]

Мусульмани (مسلمون) - це люди, які віддані ісламу. Вони приймають іслам і віддають йому свою відданість. [33, с.14]

Сабеї (الصابئة) - це релігійна громада, яка займала проміжне становище між віруючими і язичниками. Вони знаходилися під покровительством мусульманської спільноти. [33, с.14]

Ансари (أنصار) - це жителі Медини, які уклали угоду з пророком Мухаммадом у 622 році. Вони визнали його своїм лідером і релігійним наставником, надали йому матеріальну підтримку і право оселитися в їхньому

місті. Олександр Лисенецький у своєму перекладі Корану вживає слово "помічники" замість "ансари". [33, с.14]

Ханіф (حنيف) - це людина, яка віддана вірі в єдиного бога. У доісламській Аравії ханіфами називали людей, які відмовлялися поклонятися ідолам і вірили в єдиного бога. [33, с.14]

Іттікаф (إتكاف) - це довготривале перебування у мечеті з метою поклоніння Аллаху. Це включає в себе відмову від світських справ і проведення десяти останніх днів місяця Рамадану у мечетях, особливо релігійно нахиленими людьми. Хоча ця практика заохочується, вона не є обов'язковою. Лексема "Іттікаф" зустрічається тільки у перекладі Корану Михайла Якубовича. [33, с.14]

Джагілія (جاهلية) - це епоха язичництва перед появою пророка Мухаммада. Вона означає доісламський період і релігійний стан мешканців Аравії до приходу пророка Мухаммада. [33, с.14]

Самум (سوم) - це термін, який має кілька значень: перш за все, це гарячий вітер; також це вогонь, з якого створено джина; і, нарешті, це щось страшне, болюче, особлива кара, від якої може визволити лише Аллах. [33, с.14]

Намаз (نماز) - це канонічна молитва, одна з п'яти обов'язкових обрядовостей ісламу. Олександр Лисенецький, Михайл Якубович, Валерій Басиров та Валерій Рибалкін використовують слово "молитва" замість слова "намаз". [33, с.15]

Гурії (حورية) - це в Корані описані райські діви, які є дружинами праведників у раю і мають чорні зіниці, що контрастують з білими очима. В українських перекладах Корану лексему "гурії" використовує Олександр Лисенецький. Михайл Якубович, Валерій Басиров, Валерій Рибалкін і Ярема Полотнюк також використовують слово "чорноокі" разом з "дівами мусульманського раю". [33, с.15]

Міхраб (محراب) - це ніша у стіні мечеті, яка спрямована в бік Мекки і вказує напрямом молитви, відомий як кибла. У тексті Корану використовується в значенні "вівтар" або "святилище". Лексема "Міхраб" зустрічається тільки в перекладі Валерія Рибалкіна. В Михайла Якубовича це слово перекладається як

"святилище", у Валерія Басирова - як "молитовня", а в Олександра Лисенецького - як "келія". [33, с.15]

Захят (زكاة) - це податок на користь нужденних мусульман. Це благодіяння і матеріальна допомога для мусульман, які втілюють племінний звичай розподілу здобичі. [33, с.15]

Джиз'я (جزية) - це подушний податок, який платили невірні у мусульманських державах і розглядався правовченцями як викуп за збереження життя під час завоювання. У перекладах Михайла Якубовича і Валерія Басирова цей термін перекладається як "данина", а в перекладі Олександра Лисенецького - як "дань". [33, с.15]

Причини запозичення арабізмів можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні причини – соціолінгвістичні. Це вплив релігійних, науково-культурних, економічних і політичних зв'язків між народами. Внутрішні причини - потреба в номінації нових предметів і понять, яка неминуче призводить до запозичення. Іншомовні лексичні одиниці можуть запозичуватися для створення в мові певного стилістичного чи емпатичного ефекту. [12, с.5]

Власне, територія сучасної України завжди перебувала в тісних взаєминах зі Сходом, але проблеми взаємодії української мови з мовами Сходу, зокрема з арабською мовою, актуальні і в даний час, оскільки не отримали належного висвітлення в лінгвістичній літературі. Крім того, арабізми становлять чималий інтерес не тільки для лінгвістів, які займаються питаннями мовних контактів, а й для істориків, етнографів, так як приклади взаємодії відображають історичні контакти народів і їхню культуру. Ще більш цікавою проблемою є дослідження та аналіз запозичених арабських слів (елементів) в українській мові в силу історичних і політичних факторів, що розвиваються в тісному взаємозв'язку.[33, с.2]

У сучасному мовознавстві існують вельми суперечливі погляди на кількість арабізмів у ній, але навіть при поверхневому аналізі досить широко вживається лексики можемо виділити кілька десятків слів, що співвідносяться за

значенням і звучанням з відповідними арабськими словами. Доля деяких запозичених зі Сходу слів дуже цікава. Так, «майдан» - явно арабського походження, площа по-арабськи, однокореневими є арабські імена: священний для всіх мусульман місто Медіна і жіноче ім'я Мадіна. «Рахат-лукум» - дослівний переклад з арабської – «відпочинок вуст», також невинувато віднесено до тюркської мови в академічному словнику, хоча у М. Фасмера є посилання на арабську мову. Є приклади, коли одне слово, походження якого однакове, увійшло в мову по різних шляхах і, фактично, було запозичено двічі. Це призвело до появи в мові двох різних слів, які іноді мають абсолютно відмінні способи вираження і навіть значення. Як приклад можна навести слова "алмаз" і "діамант", які на етимологічному рівні походять від одного й того ж етимону, але українська мова запозичила їх різними шляхами. Слово "алмаз" походить з тюркських мов, зокрема турецької "elmas" і татарської "алмас", які, у свою чергу, були запозиченнями з арабської мови. Арабське слово "almas" означає "алмаз" і пояснюється в арабській мові як поєднання артикля "al" і іменника "mas", що означає "твердий метал, сплав". Цей приклад не тільки нагадує про те, як слова та поняття можуть мандрувати примхливими шляхами, відображаючи складність контактів між народами, але й підкреслює важливий лінгвістичний факт - варіативність у вимові та написанні запозичених слів є скоріше правилом, а не винятком, і залежить від багатьох чинників, які не завжди можна однозначно визначити. [33, с.2]

Запозичення з арабської мови в українській мові тривали протягом багатьох століть і мають багатозарову історію. У середньовіччі арабська мова вважалася однією з найпоширеніших мов у світі. Арабські вчені та дослідники займалися великою кількістю наукових галузей, включаючи математику, астрономію, медицину, філософію, географію та інші. Тому багато наукових термінів і концепцій з цих галузей були запозичені в українську мову.

Протягом історії української мови арабські запозичення також відображали вплив арабської культури на українське суспільство. Такі галузі, як кулінарія, мода та музика, також мають свої запозичення з арабської мови.

Слід зазначити, що вплив арабської мови на українську мову в різні періоди історії може бути різним. Деякі запозичення втратили свою популярність або зазнали змін у значенні протягом часу.

1.3 Лексичні та граматичні особливості арабських запозичень

Лексичні запозичення, як відомо, викликані екстралінгвістичними факторами. Україна завжди перебувала у тісних взаєминах зі Сходом і ці мовні контакти не могли залишитися поза нашою увагою. Ми знаходили відповідне відображення у окремих статтях та етимологічних нотатках (словниках, есе, історіях походження) при загальному описі запозичених слів. Проте слід зазначити і наявність щодо нечисленних робіт, присвячених безпосередньо арабізму. Відповідно в арабській мові перші відомості про болгарів та слов'ян у працях арабських географів та мандрівників з'явилися у IX-X ст. (Ібн Фадлана, Ібн Рушда). У XIX столітті починається нова хвиля взаємних запозичень через слов'янських переселенців і через перекладну літературу. [21, с.267]

Іноді, коли ми вивчаємо слова іншомовного походження у новому мовному середовищі, може відбуватися зміна їх родової категорії. Наприклад, у арабській мові слово "زكاة" є іменником жіночого роду, але в українській мові воно має чоловічий рід і вимовляється як "закят". Деякі слова можуть також змінювати категорію числа. Наприклад, слова "آية" і "حورية" в арабській мові вживаються у формі множини, але в українській мові вони використовуються у формі однини. Українські форми цих іменників утворюються за внутрішніми правилами української мови, наприклад: "аят" - "аяти", "гурія" - "гурії".

Також в процесі перекладу коранічного тексту в українську мову виникають нові слова за допомогою різних засобів словотворення. Наприклад: "камфора" - "камфорний", "камфоровий", "камфороносний"; "мечеть" -

"мечетний"; "іслам" - "ісламізація", "ісламізм", "ісламський"; "мусульманин" - "мусульманка", "самум" - "самумний"; "мусульманство", "мусульманський". Проте інші слова, такі як "аят", "гурія", "джин", "закят", "міхраб", "намаз", "хадж", "гіджра", не утворюють похідних слів в українській мові (принаймні це не вказано в словниках української мови). [33, с.17]

Лексико-семантичні особливості: більшість арабських слів в українській мові мають специфічне значення, яке відрізняється від значення аналогічних слів української мови. Наприклад, слово "بُستان" в арабській мові означає "гай", тоді як українське слово "гай" має більш широке значення.

Фонетика: Українська мова не має певних звуків, які є характерними для арабської мови, таких як міжзубні або фарингальні фрикативи. Натомість, на основі фонем, що близькі за артикуляційними ознаками, відбувається заміна цих звуків українськими фонемами. Наприклад, "adhān" замінюється на "азан", "hadjdj" - на "хадж", "qibla" - на "кібла" або "кибла" і т.д. Українська мова не має тривалих голосних звуків, тому, пристосовуючись до фонетичної системи української мови, арабські голосні втрачають свою розрізнявальну ознаку - довготу чи короткість.

Українською мовою, арабські голосні звуки ā (довгий) і a (короткий) замінюються одним українським голосним звуком "а". Наприклад, "imām" стає "імам", "samūm" стає "самум" і так далі. Арабські голосні фонемі ī (довгий) і i (короткий) передаються через українську голосну "і". Наприклад, "hanīf" перетворюється на "ханіф", "miḥrāb" на "міхраб" або "и", "djinn" на "джин" і так далі. Голосні звуки ū (довгий) і u (короткий) замінюються однією українською голосною звукою "у". Наприклад, "muḥādjir" на "мугаджир", "sūra" перетворюється на "сура" і так далі.

Вживання кореневих частин: багато арабських слів в українській мові мають корінь, що складається з трьох приголосних букв, наприклад, "сахар" від "سكر" (сахар).

Граматичні особливості:

1.Синтаксична структура: арабські запозичення зберігають свою арабську синтаксичну структуру.[15, с.105]

2.Родові та числові форми: арабські запозичення зберігають свої родові та числові форми. В арабській мові існує розрізнення між чоловічим та жіночим родом, а також між одніною та множиною. Українська мова, як правило, зберігає ці форми, коли використовує арабські запозичення. [15, с.107]

3.Закінчення дієслів: дієслова, запозичені з арабської мови, можуть мати специфічні закінчення, які вказують на особу, час, наказ та інші відтінки значення. Ці закінчення також зберігаються українською мовою при використанні арабських запозичень. [15, с.116]

4.Арабські прийменники зберігаються українською мовою при використанні арабських запозичень. Наприклад, прийменник "за" українською мовою може бути використаний для передачі значення арабського прийменника "بـ" (bi-). [15, с.131]

Арабські запозичення можуть мати відмінну від українських слів граматичну будову, особливо коли йдеться про іменники та прикметники.

1.3.1 Процес адаптації арабізмів

Фонетична адаптація:

По-перше, арабська мова містить спеціальні фонemi, яких немає в українській мові. До них належать фрикативні міжзубні ث, ذ, емфатичний ط, гортанні приголосні ء, ح, خ.

По-друге, в арабській мові немає опозицій приголосних щодо палаталізації (тверді \ м'які) та наявності глухості й дзвінкості, внаслідок чого арабська африктна [ج] в інших мовах замінюється африкатною [ч] або ([مسجد] – мечеть) Відрізняється і система голосних. В арабській існує лише три голосні: /a/, /i/, /y/.

Вони не впливають на вимову приголосних; крім того, не допускається збіг двох голосних, що стоять поруч. [1, с.4]

Введення нових запозичених слів в сучасну українську мову, що відбувається на рівні розвиненої літературної мови, регулюється принципами практичної транскрипції. Це означає, що іншомовні слова записуються графічними засобами української мови, враховуючи їхню вимову і правила читання, що існують в українській мові. Важливо зауважити, що практична транскрипція використовує лише засоби українського алфавіту і не передбачає використання додаткових символів. Цей підхід застосовується у правописі запозичених слів, які вводяться до лексичного складу української мови. Варто зазначити, що мова йде не про спеціальні тексти, а про правила оформлення запозиченої лексики. [33. с.4]

Арабізми, як і всі запозичення, зазнають морфологічної адаптації. Більшість арабської запозиченої лексики належить до класу іменників. У граматичній системі арабської та української мов спостерігається подібність: іменники мають відмінки, категорії роду та числа, проте в арабській мові немає середнього роду. Водночас у процесі запозичень з арабської показники роду можуть змінюватися. [1, с.4]

При включенні арабських лексичних запозичень до української мови відбувається підпорядкування їх фонетичній структурі згідно з правилами української мови. Цей процес включає субституцію арабських фонем українськими фонемами, які мають подібні артикуляційні характеристики. Наприклад, фонема [ت] в арабській мові замінюється графемою "т" української мови, як у словах "āyat" - "аят", "ج" замінюється на "Дж" у слові "hiġra" - "хіджра", а фонема [س] відповідає графемі "с" у слові "sura" - "сура" та інші.

Більшість ісламізмів, які увійшли до української мови, почали відмінюватися за правилами української мови. Наприклад, іменник "Мекка" відмінюється як "Мекки", "Меці", "Мекку", "Меккою", "Меці", "Мекко", "гурія"

- "гурії", "гурії", "гурію", "гурією", "гурії", "гуріє", "муфтій" - "муфтія", "муфтїєві", "муфтїя", "муфтїєм", "муфтїєві", "муфтїю", "дервіш" - "дервіша", "дервішеві", "дервіша", "дервішем", "дервішеві", "дервішу». Існує певна категорія іменників арабського походження, які не змінюються за відмінками української мови. Ці іменники закінчуються на голосний звук і вживаються для позначення неживих предметів, наприклад: "джамі" (ар. *djāmi*‘, тур. *camî*), "медресе" (ар. *madrasa*), "тюрбе" (ар. *turba*), а також для позначення чоловіків, наприклад: "газі" (ар. *ghāzī*), "каді" (ар. *ḳādī*), "магді" (ар. *mahdī*), "хаджі" (ар. *ḥādjī*). Те, що ці слова не змінюються, свідчить про їхню неповну граматичну адаптацію до української мови. Українська мова має категорію роду, яка є незмінною класифікаційною морфологічною категорією. Ця категорія виражається за допомогою спеціальних афіксів (флексій і суфіксів) і має семантико-граматичне значення, визначаючи статеву або недорослість істот, а також формально-граматичне значення щодо неістот. Категорія роду включає три граматичні гендерні групи: чоловічий, жіночий і середній роди. [1, с.3]

У арабській мові, на відміну від української, рід представлений опозицією між чоловічим і жіночим. Це означає, що іменники в арабській мові відносяться до чоловічого або жіночого роду. [1, с.3]

Тому не дивно, що ісламізми, які в арабській мові мають закінчення на приголосний звук, на українській мові сприймаються як іменники чоловічого роду. Наприклад, "джихад" (ар. *djihād*), "імам" (ар. *imām*), "мектеб" (ар. *maktab*), "муедзин" (ар. *mu’adhhdhin*), "хадис" (ар. *ḥadīth*), "шахід" (ар. *shahīd*). Існують також лексеми, що закінчуються на "-а", які сприймаються як іменники жіночого роду, наприклад: "ашура" (ар. *‘āshūrā*), "гіджра" (ар. *hidjra*), "Кааба" (ар. *Ka‘ba*), "Мекка" (ар. *Макка*), "Суна" (ар. *Sunna*), "сура" (ар. *sūra*), "фетва" (ар. *fatwā*). З іншого боку, слова, що закінчуються на "-е", набувають в українській мові значення середнього роду, наприклад: "медресе" (ар. *madrasa*). [1, с.3]

Іменники-назви осіб арабського походження, які закінчуються на "-і", в українській мові є невідмінюваними, і їх родову належність семантично

визначається статтю особи. Наприклад, "газі" (ар. ghāzī), "каді" (ар. kādī), "магді" (ар. mahdī), "хаджі" (ар. ḥadjdjī) є іменниками чоловічого роду, оскільки вони вказують на осіб чоловічої статі. Іноді такі арабські слова, що ввійшли до української мови, оформлюються за моделлю іменників чоловічого роду з суфіксом "-ій-", який використовується для утворення назв осіб за характерними ознаками чи процесами, і починають відмінюватися за другою відміною. Такі слова включають "кадій", "казій", "муфтій", "суфій". Семантичний чинник також впливає на лексичні одиниці типу "мулла" (ар. mawlā), які, незважаючи на наявність закінчення "-а" в називному відмінку однини, належать до чоловічого роду.

Для визначення роду іменника з омонімічними нульовими закінченнями "джами" (ар. djāmi, що означає "мечеть" в арабській мові), можна скористатися лексемою "мечеть" (ар. masjid), яка в українській мові має значення жіночого роду. У арабській мові одним з формальних показників жіночого роду є суфікс "-at-".

В українській мові іменники арабського походження можуть зберігати суфікс -at-, як наприклад слова "закят" (ар. zakāt), "мінарет" (ар. manāra[t]), "шаріат" (ар. sharī'a[t]) та інші. Проте, не зважаючи на це, їхнє родові відмінювання відбувається згідно з правилами української граматики, і вони переходять зі жіночого роду до чоловічого. Рідше можна спостерігати відсічення суфікса -at- і відмінювання арабських іменників за парадигмою жіночого роду, як у словах "Кааба" (ар. Ka'ba[t]), "суна" (ар. sunna[t]), "сура" (ар. sūra[t]) та інших. Деякі лексеми з суфіксом -at- в арабській мові належать до чоловічого роду, наприклад слово "халіф" (ар. khalīfa[t]), де родова приналежність визначається не за формою, а за значенням. На українській мові слово "халіф" функціонує вже без суфікса -at-. Варто зауважити, що арабізми, які були запозичені опосередковано до української мови, зазвичай зберігають рід, який вони мали в мові-посередниці. Наприклад, слово "мінарет" в арабській мові є іменником жіночого роду (ар. manāra), але в німецькій і французькій мовах, через

які ця лексема потрапила до української, іменник "мінарет" набуває граматичної категорії чоловічого роду (нім. Minarett, франц. minaret) і продовжує функціонувати у такій морфологічній формі в українській мові.

Категорія числа в українській мові є "словозмінною морфологічною категорією, що вказує на кількість предметів і складається з двох взаємопов'язаних форм одного слова – однини і множини (головний аспект цієї категорії), а також з елементами класифікаційного типу, які відносяться не до самого слова, а до різних слів (додатковий аспект категорії)».

Протиставлення між однією та множиною може бути виражене за допомогою відмінкових закінчень або за допомогою морфемних і морфонологічних засобів. У арабській мові категорію числа представлено трьома графемами: однини, двоїни і множини. Множина може бути "правильною", коли вона утворюється шляхом додавання афіксів до основи імені в однині (у випадку імен чоловічого роду додається суфікс -ūn-, а в імен жіночого роду - суфікс -āt-), або "неправильною", коли вона утворюється шляхом зміни внутрішньої структури слова, за допомогою внутрішньої флексії [1, с.4].

Є також група слів, які були запозичені у формі множини, але на українській мові набули значення однини, наприклад: аят (ар. мн. āyāt), гурія (ар. мн. ħūr), джин (ар. мн. djinn) та інші [1, с.4].

Арабські запозичення можуть мати відмінні від українських слів правила складання родово-відмінкових закінчень та інших граматичних форм.

Деякі арабські запозичення можуть мати особливості у вживанні з префіксами та суфіксами, які є складовими частинами слова в українській мові. Наприклад, слово "алгоритм" від арабського «الخوارزمية» може мати суфікс -ічний у поєднанні з деякими іменниками, наприклад "алгоритмічний аналіз». [1, с.6]

Також, деякі арабські запозичення можуть мати особливості в написанні та вимові через відмінності фонетики та алфавіту арабської та української мов.

Наприклад, слово "кунжут" від арабського "كزنجذ" може мати іншу вимову українською мовою через різницю у фонетичних звуках. [1, с.7]

Отже, хоча граматичні особливості арабських запозичень української мови не є настільки значущими, як лексичні особливості, вони впливають на вживання та вимову деяких слів, а також на їх написання та поєднання з іншими словами у фразі. [1, с.7]

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Арабські запозичення в українській мові мають значний вплив на лексику та граматику. Ці запозичення відображають контакти між арабською та українською культурами протягом багатьох століть. Лексичні особливості арабських запозичень виявляються у їхньому походженні, семантиці та вживанні. Багато арабізмів в українській мові відносяться до сфери науки, медицини, архітектури, астрономії та інших галузей знання.

Грамматичні особливості арабських запозичень проявляються у їхньому способі словоутворення та синтаксичних зв'язках. Дослідження граматичних особливостей арабських запозичень допомагає краще розуміти їх способи словоутворення та синтаксичні зв'язки. Вони можуть відрізнитися від традиційних українських граматичних правил. Арабські запозичення відіграють важливу роль у розширенні лексичного запасу української мови. Вони доповнюють та збагатшують мовлення, роблять його більш точним та виразним.

Використання арабських запозичень, а саме ісламізмів в українській мові може викликати певні труднощі для носіїв української мови, особливо у розумінні їхнього значення та вживання. Однак, належне вивчення та розуміння цих слів сприяє ефективнішій комунікації.

Результати цього дослідження підкреслюють вплив арабської культури на українську мову протягом багатьох століть, а також розкривають глибинні мовні та культурні зв'язки між двома культурами.

РОЗДІЛ 2. ВЕКТОРИ ВПЛИВУ АРАБСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2.1 Вплив арабських запозичень на розвиток української мови

Григорій Сковорода згадував у своїх творах вживані тоді привітання арабською мовою та пахощі "блаженної Аравії". Одним зі способів, яким арабська мова вплинула на українську мову, була розвинена торгівля з представниками Османської імперії. Фахівці вважають, що українська мова та суміжні мови, такі як польська, чеська, болгарська, запозичили багато слів з арабської мови. Хоча вплив арабської культури і мови не був таким значним, як у Іспанії, Франції, Англії, Португалії, значна кількість арабізмів потрапила до романських мов через Іспанію, а звідти через французьку та німецьку — до слов'янських мов, зокрема української мови. [19, с.31]

Вплив арабської мови на інші мови і культури є дуже значним. У багатьох мовах арабські запозичення пов'язані з науковими міжнародними термінами у галузі математики, астрономії, хімії.

Українська мова має значну кількість арабських запозичень, які зустрічаються як у загальноживаному, так і у фаховому словнику. Багато з цих слів увійшли до української мови через турецьку та татарську мови, оскільки арабська мова була важливим джерелом запозичень для цих мов. [15, с.1]

Наприклад, слово "кава" (від арабського "قهوة", що означає "напій з кавових зерен") і багато інших словникових одиниць української мови мають арабське походження. [1, с.8]

Арабські запозичення в українській мові ми можемо розбити на такі групи:

1. **Теоніми** (Алла́х),
2. **Культові споруди** (кібла, мечеть, мінарет),
3. **Релігійні течії** (сунізм, суфізм, шиїзм),

4. **Збірники канонів ісламської релігії та молитви** (аят, джанна, Коран, сунна, хутба, шаріат),
5. **Види культового служіння** (азан, намаз, рамадан),
6. **Титули** (імам, мула, муфтії, султан, халіф),
7. **Інститути влади** (меджліс, султанат, емірат),
8. **Військова лексика** (адмірал, арсенал),
9. **Соціальні класи** (бедуїн, моджахед),
10. **Кулінарні назви** (шаурма, хумус),
11. **Назви рослин і тварин** (хна, шафран, шакал)

Розповсюдження знань з математики в Європі та Україні було суттєво вплинуто написаним у IX столітті трактатом середньоазіатського вченого Мохаммеда аль-Хорезмі. Після перекладу цього трактату з арабської на латинську мову у XII столітті європейські учені стали знайомі з індійською десятковою системою чисел, позиційним записом чисел та операціями з ними, такими як додавання, віднімання, множення, ділення та добування квадратного кореня.

Завдяки цьому трактату також були запозичені сучасні цифри, які нерідко називають арабськими, хоча насправді походять вони з Індії.

Назва розділу математики "алгебра" поширилася з арабського трактату Мохаммеда аль-Хорезмі "الجبر والمقابلة" ("Відновлення й протиставлення"). Також використовується поширений міжнародний термін "алгоритм", який утворений від частини імені автора трактату — аль-Хорезмі.

Високий рівень арабської науки, який був пов'язаний з індійською наукою (навіть лінгвістичні праці арабських вчених дають підстави припускати вплив індійської мовознавчої традиції), поширювався в європейських країнах через мавританські університети в Іспанії, зокрема в Толедо, Севільї та Гренаді. Саме там у латинській мові з'явилися арабські слова, які потім потрапили до інших мов, включаючи українську арабські слова алкоголь, іслам, Коран, мечеть,

паранджа, султан. Іслам є однією з глобальних релігій, яка з'явилася в Аравії в VII столітті. Термін "Іслам" (араб. الإسلام) має давніше значення "підкорятися (волі Аллаха)" і походить від слова "salama" означаючого "підкорятися". Коран, священна книга мусульман, (араб. القرآن) означає "читання, декламація" і походить від слова "قرأ" що означає "читав, декламував". Термін "мечеть" (молитовний дім у мусульман) (араб. مسجد) пов'язаний зі словом "سجد" що означає "падати ниць" і відповідає місцю поклоніння. Слово "султан" використовується для титула монарха в країнах Сходу. Цей термін був запозичений через турецьку та інші тюркські мови з арабської мови, де "سلطان" означає "титул монарха, володар" і є спорідненим з назвами правителів в інших семітських мовах, таких як арамейська, гебрайська і аккадська. Слово "хабар" походить з арабського "خبر", що означає "повідомлення, вістка, новина". Значення "підкуп" розвинулося, ймовірно, на слов'янських територіях на основі значення "плата за повідомлення». Більшість арабських слів уживані в українській мові в тих самих значеннях, що були в арабській і збереглися в інших європейських (іслам, Коран, мечеть, алкоголь, алмаз) або в тюркських (паранджа, султан,) мовах. [18,с.24] .

Зокрема, арабська мова була важливим джерелом наукової та філософської літератури у середні віки, що сприяло поширенню арабських запозичень у різних мовах світу, включаючи українську мову. [1, с.7]

2.2 Етимологія та функції арабських запозичень

Більшість арабських запозичень української мови прийшли через посередництво інших мов. Зокрема, багато з них увійшли до української мови через турецьку та татарську мови, які в свою чергу запозичили їх з арабської мови.

Проте деякі арабські запозичення увійшли до української мови безпосередньо з арабської мови. Наприклад, слово "мандрувати" походить від арабського "مَنْدُورَة" (mandūra), що означає "конічний жалізний шолом", а слово "амінь" від арабського "أَمِينٌ" (āmīna), що означає "нехай Бог угодить». [1, с.7]

Деякі з цих слів увійшли до української мови через посередництво європейських мов, які також запозичували слова з арабської мови. Наприклад, слово "каліграфія" увійшло до української мови через французьку мову, де воно звучало як "calligraphie". Слово "математика" було запозичене з латинської мови, де воно було похідним від грецького "μαθηματικός" (mathēmatikós), але це слово в свою чергу відображало арабський термін "مَثَمَاتِيْق" (mathematīq). [1, с.7]

Деякі з арабських слів стали часто вживаними в українській мові і стали складовою її лексики, але деякі з них є більш ерудованими термінами і використовуються в науковій та технічній літературі. Наприклад, слово "алгоритм" вживається в інформатиці, а "каліграфія" - у мистецтві. [1,с.8]

Основні функції арабізмів в українській мові включають:

Екзотичність та колорит: арабські слова та вирази, які увійшли до української мови, додають екзотичності та колориту до текстів. Вони викликають асоціації зі Сходом, арабською культурою, і створюють особливу атмосферу. [5, с.10]

Специфічні терміни: деякі арабізми використовуються в українській мові як терміни для позначення понять, що відносяться до арабської культури, історії, релігії або науки. Наприклад, таке слово, як "альманах" (збірник літературних творів), є арабізмом, який набув спеціалізованого значення в українській мові. [5, с.10]

Культурний та історичний контекст: арабізми відтворюють культурний та історичний контекст, пов'язаний з арабським світом. Вони передають поняття, ідеї, образи та цінності, пов'язані з арабською культурою. Такі слова, як "халіфат" (ісламська держава), "султан" (монарх), можуть викликати асоціації з історією арабського світу та мусульманської цивілізації. [5, с.10]

Лексичне розмаїття: арабізми збагачують лексичний арсенал української мови, додаючи нові слова і вирази, які можуть мати специфічне значення або

описувати поняття, які не мають аналогів українською мовою. Це сприяє більш точному й виразному вираженню думок та ідей. [5, с.11]

Комунікативна функція: арабізми можуть використовуватися для комунікативних цілей, особливо в спеціалізованих галузях, таких як наука, медицина, торгівля тощо. Вони стають зручними термінами для спілкування між фахівцями з різних країн, де використовується арабська мова. [5, с.11]

Інтелектуальна і культурна спадщина: арабізми української мови відображають інтелектуальну та культурну спадщину арабського світу. Вони є свідченням взаємодії між різними культурами та мовами. [5, с.11]

Підсилення стилістичних засобів: використання арабізмів може викликати ритмічні ефекти, звукової гри та образи в тексті, що сприяє підсиленню стилістичних засобів. Арабські слова і фрази можуть мати свою особливу мелодичність та експресивність, які додають художній цінності твору. [5, с.11]

Полікультурна спільнота: арабізми української мови відображають вплив різних культур на формування мовного простору. Вони виступають своєрідним мостиком, що сприяють зближенню і розумінню між різними народами та культурами. Використання арабізмів у комунікації може підкреслювати багатство й різноманітність світу, допомагаючи утверджувати полікультурну спільноту. [5, с.11]

Креативність та авторський стиль: арабізми використані авторами для створення унікального стилю, що відзначає їхню творчість. Допомагають письменникам виразно виражати свої думки та емоції, надаючи їхнім творам оригінальності та художньої цінності.

Отже, арабські запозичення значно збагатили лексикон української мови та дали можливість передати багато специфічних понять та ідей, які не мали відповідного терміна в українській мові.

2.3 Шляхи арабських запозичень в українській мові

Джерелами арабських запозичень в українській мові є переважно такі мови, як турецька, перська, грецька, латинська, французька та англійська. Це пов'язано з тим, що арабська мова, як і перська, були довгий час мовами досить впливового культурного та цивілізаційного регіону, що включало сучасний Близький Схід, Південну та Центральну Азію, Північну Африку та Іспанію. [10, с.3]

Основні шляхи арабських запозичень в українській мові включають:

Історичні контакти: Україна та арабськомовні країни мали історичні контакти через торгівлю, дипломатичні зв'язки та культурний обмін. Це призвело до запозичення слів з арабської мови в українську. [10, с.3]

Релігійні терміни: арабська мова є мовою Корану і мусульманської релігії. Україна має мусульманську спільноту, а також існують українські переклади Корану та релігійних текстів. Це призвело до запозичення релігійних термінів, наприклад, "Аллах", "мечеть", тощо. [12, с.6]

Наукові та технічні терміни: арабська мова внесла вагомий внесок у розвиток науки, математики, медицини та інших галузей. Багато наукових та технічних термінів українською мовою запозичені з арабської. Наприклад, "алгоритм", "азимут" та інші. [12, с.6]

Кулінарія: арабська кухня має свої унікальні страви та інгредієнти, які були запозичені в українську мову. Наприклад, "фалафель", "хумус", "батат" тощо. [12, с.6]

Так, багато арабських слів увійшли до турецької мови внаслідок Османської імперії, яка контролювала значну частину території сучасної України в XVI-XVIII століттях. Турецька мова, у свою чергу, стала джерелом багатьох арабських запозичень в українській мові. [15, с.1]

Також арабські слова були запозичені українською мовою з перської та грецької мов. У перській мові, яка була мовою давньої Персії та імперії

Сасанідів, арабська мова також відігравала важливу роль у культурному та науковому житті. Багато арабських слів були запозичені з перської мови у англійську та французьку мови, які потім також стали джерелом запозичень для української мови. [15, с.1]

2.4 Семантика та вживання арабських запозичень в українській мові

Семантика та омонимія арабських запозичень в українській мові зазвичай пов'язані з їх використанням у науковій та технічній лексиці, а також у лексиці пов'язаній з культурою та релігією. [6, с.147]

Наприклад, слово "алкоголь", яке має арабське походження (від "كحول"), має специфічне вживання в українській мові, а саме - воно використовується для позначення спиртних напоїв. Інші слова, наприклад "кальян" або "мечеть", позначають предмети та інституції, пов'язані з арабською культурою та релігією. [12, с.3]

Деякі арабські запозичення в українській мові мають більш загальне вживання та можуть використовуватись у різних контекстах. Наприклад, слово "алгоритм" позначає послідовність дій, необхідних для вирішення певної задачі, і може вживатись у наукових та технічних текстах, а також у повсякденному мовленні. [16, с.7]

Українська мова також використовує арабські числівники та міру ваги "قيراط", які вважаються стандартними в арабській мові. Наприклад, слово "карат" вживається для вимірювання ваги дорогоцінних каменів та металів. [6, с.142]

Також арабські запозичення в українській мові можуть мати культурно-етнічне значення, вказувати на тісний контакт між культурами та народами. Наприклад, слово "кафе" (від арабського "قهوة") може вказувати на традиції арабської культури, але в той же час є широко вживаним словом в українській мові та позначає заклад, де можна придбати напої та легку їжу. [12, с.4]

Омонімія арабських запозичень в українській мові виникає через спільне звучання або схожість форм деяких слів арабського походження. Такі омоніми мають різне значення іноді вони виступають різними частинами мови. Нижче наведено декілька прикладів омонімії арабських запозичень в українській мові. Омонімія арабських слів в українській мові зустрічається дуже часто це можна побачити в таблиці 1.

Таблиця 1

Українська		Арабська	
Слово	Значення	Слово	Значення
Тара	Ємність для зберігання чогось	طارا	літати
Бинт	Перев'язувальний матеріал	بنت	дівчинка
Кум	Той, хто хрестив дитину	كم	рукав
Фара	Ліхтар в автомобілі	فارا	бігти
Дуб	дерево	دُبُّ	ведмідь
Сам	займенник	سم	отрута
Батут	пристрій для стрибків	البطيطة	качєня
Атака	стрімкий напад	اتاكى	прийшов, прийти

Хата	приватний будинок в селі чи місті	خاط	шити
Рух	механічна дія	روح	йдіть
Раб	невільник	رب	лорд
Нам	форма від займенника ми у Д.в.	نام	спати
Шар	геометричне тіло	شعر	волосся
Фундук	вид горіхів	الفندق	готель
Набій	патрон	نَبِيّ	пророк
Шифр	комбінація цифр	صفر	нуль

Арабізми, адаптовані фонетично і морфологічно, є невід'ємною частиною словникового запасу української мови. Арабський світ знаходить широке й різноманітне лінгвістичне втілення в українській мові. [12,с.4]

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

У другому розділі нашого дослідження ми детально розкрили історію та вектори арабських запозичень в українській мові. Ми провели аналіз лексичних та граматичних особливостей цих запозичень, а також вивчили їх вплив на українську мову.

Почнемо з лексичних особливостей. Запозичення з арабської мови в українську мову почалися в середньовіччі, коли українські землі мали активні торговельні та культурні контакти з арабським світом. Багато арабських слів було запозичено в галузі науки, техніки, медицини, астрономії та математики. Ці слова надали українській мові нові терміни та поняття, що сприяли розвитку наукової та технічної лексики.

Окрім науки, арабські запозичення вплинули на сферу культури та мистецтва. Арабська культура має багату спадщину в галузі поезії, музики, архітектури та живопису.

З історичної перспективи, арабські запозичення свідчать про давні торговельні та культурні зв'язки між Україною та арабським світом. Вони свідчать про існування активного обміну товарами, ідеями та знаннями між народами. Вивчення цих запозичень дозволяє краще зрозуміти історичні процеси та взаємодію між різними культурами.

Омонімія арабських слів також відображає різноманітність значень та семантичну гнучкість арабського лексикону. Багато арабських слів мають широкий спектр значень і можуть використовуватися в різних контекстах. Це відображає багатство та глибину арабської мови.

Вона може бути викликом для розуміння та використання слів, особливо для незнайомих з арабською мовою. Це може призводити до недорозуміннь або неправильного вживання слів у контексті. Тому важливо мати достатні знання про арабську мову та її особливості для правильного сприйняття та використання запозичень та омонімічних слів.

РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ АРАБСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

3.1 Дослідження використання арабських запозичень у ЗМІ

Ми вибрали текст який описує факти про життя в Арабських еміратах і дослідили в ньому наявність арабізмів

“Об’єднані Арабські Емірати — країна, яка викликає мрії і асоціюється як з розкішшю Сходу, так і з вражаючим проривом у сфері технологій. ОАЕ викликають сильну реакцію: вони можуть вразити і закохати з першого візиту, але також можуть відштовхнути.

Культурні обмеження. В Еміратах строго заборонено розпивати алкоголь у громадських місцях. Однак у ресторанах і готелях можна придбати будь-які напої і споживати їх там. Єдиний виняток — Шарджа, де навіть у туристичних місцях алкоголь суворо заборонений. Варто уникати надмірного споживання алкоголю, оскільки в нетверезому стані потрапити на очі поліції не бажано. Просте правило: якщо випив, не залишай межі готелю. Також слід бути обережним при фотографуванні — заборонено фотографувати державні будівлі, військові та громадські об’єкти, а також арабських жінок. Фотографування чоловіків дозволено лише за їх згодою.

Безпека. Об’єднані Арабські Емірати вважаються безпечною країною для туристів. Рівень злочинності тут низький, на відміну від багатьох європейських міст, таких як Париж, Барселона, Брюссель, де потрібно бути уважним і тримати гаманець двома руками. Цікавим фактом є відсутність проблеми з алкоголем та наркотиками в ОАЕ — за вживання і поширення незаконних речовин передбачені суворі покарання, включаючи довготривале ув’язнення не менше як на 10 років.

Гірськолижний курорт. Незважаючи на спеку, в Об’єднаних Арабських Еміратах розташований найбільший критий гірськолижний комплекс у світі. У Ski Dubai підтримується температура повітря на рівні -3 градуси. Крім п’яти

різних трас для лижування, тут можна також кататись на сноубордах, займатись бобслеєм, насолоджуватись катанням на надувній подушці зі схилів та багатьма іншими розвагами.

Соціальні мережі та ЗМІ. Уряд Об'єднаних Арабських Еміратів несприяє використанню соціальних мереж і вважає їх шкідливими. Місцевим жителям не рекомендується активно використовувати соціальні мережі, оскільки за це можна отримати штраф. Туристам також рекомендується бути обережними з публікаціями під час відпочинку і краще зберігати фотографії для подальшого написання звіту для друзів після повернення додому.

Правила дорожнього руху. Штрафи в Об'єднаних Арабських Еміратах є високими. Навіть незначне порушення правил може призвести до сплати штрафу в розмірі 800 доларів, а серйозні порушення можуть бути ще більшими. Однак варто відзначити, що поліція вразить вас своїми службовими автомобілями, такими як Bentley, Lamborghini та Ferrari.

Пальмові острови. В Об'єднаних Арабських Еміратах можна зустріти багато дивовижних місць, які вражають туристів та свідчать про пристрасть місцевих жителів до розкіші. Наприклад, трієх штучних архіпелагів у формі пальми, які були побудовані між 2001 та 2007 роками. Розміри та концепції цих архіпелагів відрізняються, але всі вони видимі навіть з космосу.

Найвища будівля у світі. В Об'єднаних Арабських Еміратах знаходиться Бурдж-Халіфа, величезна будівля заввишки 828 метрів з 163 поверхами. Цей символ міста був споруджений за концепцією "місто в місті" і обійшовся у 1,5 мільярда доларів. Цікаво, що вікна будівлі щодня миються згідно спеціального графіка обслуговування.

Розділеність статей. З урахуванням ісламської культури, в Об'єднаних Арабських Еміратах існують відповідні закони, які передбачають розділені вагони для представників чоловічої та жіночої статей у метро, громадському транспорті та таксі. [12, с.1]

У даному тексті зустрічаються наступні арабізми:

Емірати - від арабського "أمير", що означає "правитель" або "князь".
У даному випадку це посилається на об'єднані князівства на південному заході Азії - Об'єднані Арабські Емірати.

Шарджа - від арабського "شرق", що означає "схід". Це один з семи еміратів, що складають ОАЕ.

Алкоголь - від арабського "كحول", що означає "сурма". У даному контексті це посилається на напої, що містять етиловий спирт.

Ісламський - від арабського "الاسلام", що означає "покоря" або "підкорення". У даному випадку це посилається на релігію - іслам.

Кількість арабізмів у українських текстах може залежати від різних факторів, таких як тематика тексту, рівень мови автора, його знання арабської мови та культури. Зазвичай, у наукових текстах та текстах з політичної сфери можна знайти більше арабізмів, оскільки вони пов'язані зі сферою науки та міжнародних відносин.

3.2 Використання арабських гастрономічних запозичень в українській мові

В арабській гастрономії є багато страв, які стали популярними у різних країнах, включаючи Україну. Деякі з них отримали свої українські назви і стали частиною нашої кухні.

Лексичні властивості: "Шаурма" є популярним словом, особливо в контексті харчування та гастрономії.

Походження: слово "шаурма" походить з арабської мови ("شاورما"). Це слово пов'язане з близькосхідною, арабською або турецькою кухнею, оскільки шаурма походить саме з цих кулінарних традицій.

Отже, лексикографічний аналіз слова "шаурма" показує, що це популярне слово, яке вказує на конкретний вид їжі і часто вживається в контексті швидкого харчування та близькосхідної кухні.

Хумус - це слово, що має свої коріння в арабській мові ("حمص"). Давній прообраз хумусу, як страви, можна віднайти в стародавній Сирії та Єгипті, де він вже був широко відомий та вживався в їхній кухні.

Історично, хумус походить зі Середнього Сходу, а особливо з регіону Леванту, що включає сучасну Сирію, Ліван, Ізраїль та Палестину. В цьому регіоні хумус був важливою частиною традиційної кухні вже протягом багатьох століть. Він став популярним завдяки своїм смаковим якостям, легкості приготування та багатству поживних речовин.

Протягом історії хумус широко впливав на кухню різних народів та культур. Наприклад, в країнах Середземномор'я, Близького Сходу та Південно-Східної Азії він став неодмінною складовою стравою. З часом хумус поширився й в інші частини світу, включаючи Північну Америку та Європу, завдяки міграції та розповсюдженню культурних впливів.

Сьогодні хумус є популярною стравою не тільки серед арабських та середземноморських культур, але й у всьому світі. Він є невід'ємною частиною вегетаріанської та веганської кухні, а також часто зустрічається в закладах швидкого харчування та ресторанах України.

Слово "Фалафель" (فلافل) має цікаву історію, пов'язану з кухнями Близького Сходу та Північної Африки.

Фалафель - це вегетаріанська страва, яка складається зі спечених або смажених кульок зі змочених нутових бобів або гарбузових насіння. Вона часто подається в пітах або на тарілці з салатом, соусами та хлібом.

Історично фалафель пов'язують з давньою кухнею Єгипту та культурою коптів (християнській громаді Єгипту), де нут був поширеним продуктом

харчування. Фалафель також є популярним у країнах Леванту, таких як Ізраїль, Ліван, Сирія та Йорданія, де він займає важливе місце в кухні. Нещодавно він став з'являтися в фастфудах України, а також у багатьох вегетеріанських закладах.

Лабне - це м'який сир, який отримують шляхом згущення йогурту та його подальшого осідання. Він отримав свою назву від арабського слова (لبن) - молоко

Історія слова "Лабне" пов'язана з багатовіковою культурою і традиціями країн Середземномор'я. Його походження відноситься до давньої кухні Близького Сходу, де йогурт та його продукти були важливою складовою частиною харчування.

Слово "Манакіш" (منافيش) є назвою традиційної страви, яка походить з країн Близького Сходу, зокрема Лівану та Сирії. Манакиш - це вид плаского хліба, що приготується з тіста, на яке наносяться різноманітні начинки та спеції. Слово «манакіш» — це множина від арабського слова «manqūshah» (від дієслова «naqasha» «витісувати, різьбити чи гравіювати»), адже після того як тісто розкачали, кінчиками пальців робляться воронки, щоб там лежала приправа наприклад - затар.

Слово Затар (زَعْتَر) - один з найпопулярніших видів приправи з чебрицю змішаним з кунжутом.

Слово Фаттуш (فتوش) є іменем одного з найпопулярніших та типових салатів арабської кухні. Фаттуш - це свіжий овочевий салат, який зазвичай готується з нарізаних на кубики овочів, таких як помідори, огірки, ріпчаста цибуля, зелень і листя салату, з додаванням хрусткого хліба піта або лаваш. Воно виникло від арабського дієслова فت "дробити" та тюркського суфіксу "уш".

Слово "Табуле" (تبولة) є назвою страви, яка походить з ліванської кухні і є популярною в багатьох країнах Середнього Сходу та Середземномор'я. Табуле (також відомий як таббуле, табуле або табулех) - це свіжий салат з нарізаних на дрібні кубики інгредієнтів.

Ум Алі (أم علی) є традиційним єгипетським солодошем. Цей десерт отримав свою назву в честь жінки, яка, за легендою, створила його. Він здобув велику популярність серед поціновувачів солодошей в багатьох закладах Європи, а також і в Україні.

Кнафе (كنافة) десерт арабської кухні зроблений з вермішелі та козячого сиру. Існує два основних види Кнафе це: 1) كنافة بالشعرية - десерт з додаванням локшини та сиру або 2) كنافة ناعمة (ніжне кнафе) - десерт більш схожий на бісквіт або на ніжне печиво.

Слово Каркаде (كركديه) - трав'яний чайний напій яскраво-червоного або бордового кольору, солодкувато-кислий на смак, що виготовляється із сушених філіжанок квіток розели, або суданської троянди. Знайшов своє місце серед українських напоїв.

Пахлава (بقلاوة) - один з найпопулярніших східних десертів за поширенням в Україні.

Мутабаль (متبل) – арабська холодна закуска з баклажанів.

Фуль Медамес (فول مدمس) – національне блюдо в кухні багатьох арабських країн.

Арабські гастрономічні запозичення продовжують бути присутніми в українській гастрономічній сфері. Вони збагачують кулінарну палітру та дозволяють українцям познайомитися зі смаками і традиціями арабської кухні.

Арабські гастрономічні запозичення можна знайти в ресторанах, кав'ярнях, кулінарних книгах та журналах. Вони додають екзотичності та різноманіття українській мові.

Деякі арабські гастрономічні запозичення отримали широку популярність серед української аудиторії, наприклад, хумус, фалафель, шаурма. Ці страви зайняли своє місце в українському харчуванні та стали впізнаваними.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Найчастіше арабізми в ЗМІ з'являються у політичній сфері. У засобах масової інформації можна спостерігати використання арабізмів, щоб точніше передати політичні процеси, події та терміни, пов'язані з арабськими країнами. Експерти та коментатори можуть використовувати арабізми, щоб пояснити складні політичні поняття та процеси, пов'язані з арабським світом, такі як «візір" (міністр).

Ми дослідили текст про ОАЄ в котрому ми знайшли декілька арабізмів, які є загальними спостереженнями та прикладами використання арабських запозичень у ЗМІ.

Вплив арабських гастрономічних запозичень в українській мові є достатньо значним. За останні роки, зростаючий інтерес до арабської культури та кухні призвів до поширення арабських гастрономічних запозичень українською мовою. Такі запозичення відображаються у вживанні термінів, назв і специфічних інгредієнтів, пов'язаних з арабською кухнею.

Такі страви, як "хумус", "фалафель" та "шаурма", стали відомими та широко вживаними в Україні.

Українські рецепти іноді включають арабські інгредієнти, такі як "затар" (суміш спецій)

Під час дослідження арабських гастрономічних запозичень в українській мові можна зробити висновок, що їх кількість є значною. Арабські гастрономічні запозичення широко представлені в українському кулінарному словнику та використовуються в розмовній мові, кулінарних рецептах, ресторанних меню та інших гастрономічних контекстах.

Ці запозичення охоплюють різноманітні аспекти арабської кухні, включаючи назви страв, інгредієнтів, спецій, кулінарних технік та столових прикмет. Приклади арабських гастрономічних запозичень включають такі слова,

як "хумус", "фалафель", "баклава", "кардамон", "шаурма", "табуле" та багато інших.

Вплив арабської кухні на українську мову свідчить про культурний обмін та взаємодію між різними народами і традиціями. Ці запозичення додають розмаїтість та багатогранність до української гастрономічної лексики, збагачують кулінарний досвід та сприяють розумінню та впровадженню арабських кулінарних традицій українськими гурманами.

ВИСНОВКИ

Ми класифікували арабські запозичення за різними лексико-семантичними групами, дослідили багато шляхів через котрі арабізми ввійшли в українську мову.

Арабські запозичення українською мовою відносяться до різних лексико-семантичних груп, таких як наука, культура, релігія, торгівля тощо. Це свідчить про широкий спектр впливу арабської культури на українську мову.

Багато арабських запозичень мають високу спеціалізацію і використовуються переважно в наукових, технічних та медичних галузях. Це свідчить про значимість арабської мови у сфері наукового прогресу та технологій.

Деякі арабські запозичення мають культурно-релігійне значення і використовуються в контексті релігійних обрядів, літератури та мистецтва. Вони відображають вплив ісламської культури на українську мову та культуру.

Запозичення з арабської мови часто зберігають своє оригінальне написання та звучання. Однак, деякі слова адаптуються до фонетичних та морфологічних особливостей української мови.

Ми дослідили використання арабських запозичень українською мовою в різних контекстах, деякі слова можуть набувати нових значень або втрачати свою популярність з часом. Це залежить від змін у суспільстві, технологічного розвитку та культурних тенденцій.

Ми розглянули вплив Ісламізмів, він є значимою складовою частиною української мови, що свідчить про культурний, релігійний та історичний вплив ісламу на українську суспільність.

Ми дослідили багато арабських гастрономізмів, котрі є важливою складовою частиною української кулінарної традиції, що свідчить про вплив арабської кухні та культури на українську гастрономічну традицію.

Також ми дослідили сучасний статус та використання арабських запозичень в українській мові. Проаналізувати, наскільки активно використовуються ці слова та вирази у сучасній українській мові, як вони функціонують у різних сферах комунікації та з'ясували, що вони є стійкими елементами мови.

Список використаних джерел

1. Адлі Анас Арабські запозичення в українській мові: особливості адаптації та функціонування с.1-14
2. Басиров В., 2011, Коран. Переклади смислів Корану українською мовою с.91-96
3. Бусел В. (голов. ред.), 2005, Великий тлумачний словник сучасної української мови, Київ с.101-127с
4. Вівчар С. “Українські просвітителі та іслам” с.31-36
5. Гончаренко Л.О. Функціональний аспект запозичень Чорноморський державний університет ім.Петра Могила с.86-89
6. Б. Грінченко Словник української мови" с.17
7. Данилюк Н.М. Особливості фонологічної та морфологічної адаптації мусульманської лексики в українській мові с.151-156
8. Данилюк Н.М. ОСОБЛИВОСТІ ФОНОЛОГІЧНОЇ ТА МОРФОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ МУСУЛЬМАНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ с.1-12
9. Данилюк Н.М. До питання дослідження орієнтальної лексики в українській мові , 2013. - Том 26 (65). № 1 - С. 200-208.
10. Зейнаб А. Арабізми в українській мові С.142-143
11. Іванишин В.П. Мова й нація. / В. Іванишин, Я. Радевич-Вінницький – Дрогобич: «Відродження», 1994. – 218с
12. Інтернет джерело <https://www.zagorye.ua/blog/10-interesnyh-faktov-ob-arabskih-emiratah.html>
13. Інтернет джерело <https://vseosvita.ua/library/cikavi-fakti-pro-arabsku-movu-450877.html>
14. Інтернет джерело <https://islam.in.ua/ua/istoriya/arabski-zapozychennya-u-movah-shidnyh-slovyan>

15. Ковалев А. А. Учебник арабского языка / А. А. Ковалев, Г. Ш. Шарбатов с.104-152
16. Лисенецький О. 1914, Коран, с.42-45
17. Лукінова Т.Б УКРАЇНСЬКА ЛЕКСИКА: СЕМАНТИЧНІ ЗМІНИ В ЗАПОЗИЧЕНИХ СЛОВАХ 2013. - с.24-25
18. Моллаахмаді Амірреза. Основні тематичні групи перських лексичних запозичень у російській та українській мовах - 2001. - С. 415-420.
19. «Наукова спільнота студентів ХХІ століття» Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції (16–17 квітня 2019 року, м. Суми) с.143-147
20. Піпенко А.А., викладач української мови Маріупольський будівельний фаховий коледж стаття “Арабізми в Українській мові” с.1-9
21. Полотнюк Я., 1990, Коран, „Всесвіт” 6, с. 90–129.
22. Рибалкін В. С. Арабізм / В. С. Рибалкін // Українська мова : енциклопедія , 2000. — С. 31.
23. Рибалкін В., 2011, Коран. Вибрані сури (1–16), [w:] В. Рубель (упоряд.), Історія Середньовічного Сходу, Київ, с. 320–523.
24. Рибалкін В., 2013, Коран : давні сури (мекканських період), „Східний світ” 1, с. 139–160.
25. Рибалкін В., 2002, Коран, Київ. с.73-74
26. Русанівський В. (голов. ред.), 2010, Словник української мови, т. 1, Київ.
27. Склярєнко О.М. Етнічна Ономастика/Світ арабів та арабській антропонімікон 2020. С.43-44
28. Федіна В.С. Арабські лексичні запозичення в українській мові, 2002. - № 453 - С. 201-213.
29. Чередніченко О. І. Мовні контакти у сучасному світі / О. І. Чередніченко, 2006. - - С. 4
30. Чернецька О.С. "Арабські запозичення в українській мові: дослідження слов'янсько-арабських мовних контактів" с.58

31. Якубович М., 2012, Преславний Коран. Переклад смислів українською мовою, Медина. с.21-26
32. Ясин А.М Деякі особливості арабізмів в українській мові 2013 С.266-272
33. PRACE NAUKOWE Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie 2015
Ісламізми-загальні назви в українських перекладах Корану с. 9-17